

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložila studentka: Michaela Krupičková

Název práce: Problematika dekretů prezidenta Beneše v česko německých vztazích

Oponoval: prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

1. OBSAH A CÍL PRÁCE:

Autorka si vybrala aktuální a v literatuře nejrůznějších žánrů bohatě zastoupené téma, což jeho přehledné zvládnutí podstatnou měrou ztěžuje. Za cíl si klade zjistit, zda je problematika prezidentských dekretů "již nadobro vyřešena anebo nadále vrhá stín nedůvěry a pochybností na vzájemné vztahy mezi Českou republikou a Německem" (s. 12). Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, z nichž první se věnuje vývoji česko-německých vztahů v letech 1989 až 1997 (do podpisu Česko-německé deklarace). Druhá kapitola chce vyjasnit, "které dekry a proč stále vyvolávají bouřlivé reakce více než po padesáti letech od jejich vzniku." (s. 12) Třetí pak mapuje průběh debaty o tzv. Benešových dekretech na půdě Evropského parlamentu v roce 2002.

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ:

Již ze stručné rekapitulace obsahu vyplývají některé koncepční problémy práce, především pokud se týče stanovení cíle a jasného vymezení tématu. V prvním jmenovaném ohledu problém spočívá v tom, že autorka pracuje s velmi vágními pojmy. V tezi své práce uvádí jako cíl "zmapovat problematiku ... v česko-německých vztazích po roce 1989 do současnosti", aniž by uvedla, jak "česko-německé vztahy" vůbec. Jsou to mezivládní vztahy mezi oběma zeměmi, jsou to různě konfigurované vztahy mezi dalšími aktéry zahraničně politických vztahů na jedné či druhé straně (např. česko-bavorské vztahy) či to, co bychom obecně nazvali jako česko-německé sousedství, čili vzájemné vnímání a reflexe? Tudiž i záměr stanovit, nakolik je otázka tzv. Benešových dekretů "již nadobro vyřešena", zůstává nespécifický. Zatímco česká i německá vláda problém považují za vyřešený, jsou v SRN politické síly, které, jak mj. ukazuje právě probíhající svatodušní setkání Sudetoněmeckého landmanšaftu, nadále požadují nějakou formu jejich zrušení.

Druhým problémem je nejasný předmět analýzy. Práce krátké rekapitulaci vývoje česko-německých vztahů v letech až 1997 (s. 14-21) autorka prakticky na stejném prostoru představuje hlavní sporné dekry roku 1945 (s. 21-29). Lze s ní sice souhlasit v tom, že pro správné porozumění, proč právě tyto dekry jsou ve vzájemných vztazích tématem, je nutné se jimi podrobněji zabývat (s. 21), nicméně lze namítnout, že autorka by tak měla učinit s ohledem na cíl a téma své práce. Není totiž jasné, proč se nejvíce zabývá tzv. retribučními dekry (s. 23-25), zatímco konfiskačním a "nacionálně-perzekučním dekretům" (zajímavý, neobvyklý termín, který není zcela úplně od věci) věnuje dohromady jen něco málo přes dvě stránky, aby se pak (s. 27-28) zabývala tzv. amnestijním zákonem z května 1946 (který dále v textu ovšem notoricky nazývá "dekretem", např. hned na s. 28). O československé poválečné retribuční lze mít řadu politických, právních i morálních pochybností, ale retribuční předpisy v česko-německých vztazích klíčovou roli nesehrávaly (s výjimkou poněkud účelových obav, aby lidé odsouzení v retribučních procesech případně nebyli po vstupu ČR do EU nuceni k výkonu uložených trestů). Když už nic jiného, retribuční dekry byly založeny na principu individuální viny a odpovědnosti. Ostatní a mnohem kontroverznější dekry autorka jen stručně a velmi mechanicky popisuje, aniž by ale dostala cíli, který si vytkla v úvodu, totiž zjistit proč tyto dekry dodnes vyvolávají "bouřlivé reakce" (zde by se chtělo říci, že "bouřlivé reakce" vyvolávaly jen v okruhu vyhnanců a dnes už i tam jen sotva). Nezazní zde tedy ani slovo o pochybnostech (které jsou nejen na německé, ale i na české straně) o uplatnění principu kolektivní viny a nerespektování principu presumpce nevin, abychom jmenovali ty nejdůležitější body diskuze. Ani slovo nepadne i sudetoněmecké kritice, která považuje celý odsun za protiprávní (někteří autoři jej vůbec označují za genocidu) stejně jako plošnou konfiskaci majetku bez národy. Bez toho nelze příčiny emocí, které s dekry byly spojeny, ani náhodou plasticky přiblížit.

Valná většina textu (s. 29-50) je věnována debatě o československých prezidentských dekretech v Evropském parlamentu během přístupových jednání ČR v letech 2002 až 2004. Je menším problémem, že tato část se prakticky výhradně opírá o studii Ch. Domnitze, kterou doplňuje některými citacemi z protokolů EP. Nejasné totiž je, proč se autorka tak obsáhle tomuto aspektu věnuje. Jistě, celý proces byl určitou dimenzí česko-německých vztahů již jen tím, že iniciátory kritiky dekretů byli především němečtí poslanci EP za CSU

a CDU a že komisařem pro rozšíření tehdy byl německý sociálně demokratický politik. Nicméně celá obširná pasáž místy až únavně jen reprodukuje stanoviska jednotlivých poslanců, aniž by jednání v EP dávala do kontextu zahraniční politiky vládnoucí koalice SDP/Zelení, kteří byli jednoznačně pro přijetí Česka do EU, což aktivitám opozičních unionistických stran dávalo jen malé šance na úspěch. Naprosto mimo téma je rozbor českého referenda o vstupu do EU v roce 2004 a jeho výsledků (s. 47-48).

Souhrně tedy lze konstatovat poněkud paradoxní situaci: autorka předložila práci, která svým rozsahem překračuje obvyklý formát bakalářské práce, nicméně její text se tématu vymezenému názvem práce věnuje jen velmi omezeně.

Ještě slovo k práci s literaturou. Jak bylo řečeno, autorka si vybrala často zpracovávané a současně velmi kontroverzní téma. V úvodu, který má být věnován i rozboru stavu bádání, ale jen suše konstatuje, že téma je zajímavé, literatura k němu "poměrně široká" a že "mnoho autorů", českých i německých, je "stále neobjektivních a posuzuje fakta pouze z jedné strany věci" (s. 13). Na tomto základě se vnučuje domněnka, že ani autorka se ve struktuře aktérů česko-německých debat mnoho nevyzná, což se zdá potvrzovat i výběr literatury. Z existujícího množství si vybrala několik příspěvků ze čtyř sborníků (Blaiwe, Loužek, Kuklík et al. a Richter) a dvě monografické studie (Houžvička, Mandler), které ale jsou především příspěvkem do diskuze a nikoliv sekundární odbornou literaturou. Lze říci, že až na výjimky (Domnitz, Kuklík, Tomuschat) skutečně relevantní zpracování tématu (Handl až na jeden významem spíše marginální text, Kunštát, autorskou dvojici Hahnových apod.) pominula. Ani v textu se své zdroje nepokouší zasadit do celkového kontextu česko-německých vztahů a s nimi spjatých diskuzí. Advokáti českých národních zájmů (Mikule, Houžvička) se tak bez jakéhokoliv komentáře v textu potkávají se zarputilým a mnohdy poněkud hysterickým kritikem odsunu E. Mandlerem.

Nelze na závěr ještě neupozornit na poměrně četné formulační nedostatky, které jsou snad dílem hektického dokončování práce. Nelze např. akceptovat formulace, že podle názoru české společnosti jsou dekrety "základem celého českého právního státu" (s. 11), že česko-německé vztahy se "začaly formovat velmi záhy po znovusjednocení Německa v roce 1989" (s. 14) či že dekrety tvoří "základ" současného právního systému ČR (s. 29).

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Jazykový projev práce není nejhorší, narušují jej některé shora zmíněné (a další) nesprávné či nelogické formulace a kromě toho řada gramatických chyb (např. notorickou slabinou jsou velká a malá písmena). Práce má předepsané formální náležitosti, poznámkový aparát je standardní (s výjimkou okolností, že autorka názvy citových sborníkových studií dává do úvozovek).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Autorka se nesporně pokusila o samostatný přístup k problematice, nicméně nezvládla komplexnost problematiky i nejednoduchý problém jejího shrnutí ve formátu bakalářské práce. Práce jen zčásti odpovídá záměru, názvu a konce konců i cílům vymezeným v úvodu, nemá ani jasnou pracovní hypotézu.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

Autorka by při obhajobě vedle reakce na shora uvedené připomínky mohla zrekapitulovat hlavní argumenty vyhnaneckých svazů proti tzv. Benešovým dekretům a porovnat je s postojem spolkových vlád po roce 1990.

6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

Musím přiznat, že jsem s doporučením práce M. Krupičkové k obhajobě poněkud váhal, nejsilnějším argumentem nakonec byla odvaha k samostatnému přístupu, byť asi nepřinesla výsledek, který by si autorka nesporně přála (a konec konců i její učitelé). Nicméně doporučuji práci k obhajobě a navrhuji za přepokladu příkladné obhajoby ji klasifikovat stupněm "dobře".

Datum: 8.6.2014

Jaroslav Kučera